

KKI

4:1

BEIJING 2022

Hogyan viszonyulnak
a nagyhatalmak
a pekingi téli olimpiához?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

Szerkesztő:

Salát Gergely – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Eszterhai Viktor – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Salát Gergely – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Molnár Tamás Levente – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Ilyash György – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

Illusztráció:

<https://pixabay.com/>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2022/3. [Mi várható Európában 2022-ben?](#)

2022/2. [What Can Be Expected in the Western Balkans in 2022?](#)

2022/1. [Hogyan alakul Románia politikája 2021–22 telén?](#)

2021/21. [Should the Western Balkans participate in the Conference on the Future of Europe? II. Insights from the Western Balkans](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: „*Hogyan viszonyulnak a nagyhatalmak a pekingi téli olimpiához?*”

ESZTERHAI VIKTOR

KÍNA – A HÁZIGAZDA

A Kínai Népköztársaság a téli olimpiai játékok szervezőjeként természetesen nagy fontosságot tulajdonít a sporteseménynek. Peking célja a sportsikereken túl, hogy egy jól érthető képet közvetítsen önmagáról a hazai és a világgözönség felé. A 2008-as nyári olimpiai játékok fő üzenete az volt, hogy Kína erős nagyhatalomként tért vissza a nemzetközi porondra. Ezt tükrözték a világhírűvé vált építészeti remekművek, a dinamikusan fejlődő metróhálózat, a lakosság angol nyelvvél való ismerkedése és a növekvő nyitottság a külföld iránt. Most, másfél évtizeddel később az országnak már egy teljesen más belső és nemzetközi helyzetben kellett újra meghatároznia önmagát. Kína célja, hogy egy fejlett, a legújabb technológiával rendelkező, és azt a gyakorlatban használó, a fenntarthatósági szempontokat figyelembe vevő, a globális ügyekért felelősséget érző nagyhatalomként láttassa magát. Az első célt azok a projektek hivatottak tükrözni, amelyek az elmúlt években a kínai gazdasági fejlettség szimbólumaivá váltak, mint a gyorsvasút – ezúttal Peking és Csangcsiakou versenyerület között –, vagy a főváros csaknem 800 km hosszúra növekedett metróhálózata, valamint új, világszínvonalú reptere. A második célt a digitális RMB fizetőeszköz, az olimpiai falut kiszolgáló robotok és a helyszínek 5G-ellátottsága jeleníti meg. A fenntarthatóság jegyében a játékok közül a pekingi helyszíneket a korábbi nyári olimpia létesítményeiben rendezik meg, illetve – az ígéretek szerint – az olimpiai falu energiaigényét teljes mértékben megújuló energia biztosítja majd. A felelősségteljes nagyhatalom képét pedig talán leginkább Peking szigorú járványkezelési politikája bizonyítja, amely Kínát és az olimpiai falut egyértelműen biztonságos szigetként mutatja be a koronavírus által ostromlott világban.

Bár ez a kép nyilvánvalóan idealizált, nagyon sokban reflektál a Kínában végbemenő változásokra. A mai Kínának egyre inkább maga mögött kell hagynia az extenzív gazdasági növekedésre épülő stratégiáját, amely az elképesztő gazdasági sikerek mellett a társadalmat súlyosan polarizálta, és rombolta környezetét. Az országnak egy innovációvezérelt, fenntarthatóbb, magasabb színvonalú szolgáltatásokat nyújtó és egyenlőbb esélyeket biztosító társadalmi modell irányába kell elmozdulnia. A téli olimpia eszköz Peking számára, hogy közvetítse programját a hazai közvéleménynek. Az új Kína pedig, amely maga a „kínai álom”, az elnök, Hszi Csin-ping által személyesen megfogalmazott ígéret és egyben a

Kínai Kommunista Párt legitimációjának legfontosabb forrása. A téli olimpia tehát a nemzeti büszkeségen túl azt igazolja a kínai állampolgárok szemében, hogy a vezetés által képviselt irány jó, mert a világ ellátogat Kínába, hogy megcsodálja annak sikereit.

Kína felemelkedése természetesen a nemzetközi környezetét sem hagyja érintetlenül. Míg 2008-ban a Nyugat-centrikus világ számára Kína új szereplőként debütált, továbbra is a szabályokat elfogadni hajlandó, „domesztikálható” országgént lehetett rá tekinteni. Napjainkra Kína megítélése drasztikus változáson ment keresztül, mert a nyugati társadalmak többsége a nemzetközi rend és szabályok lerombolóját látja Pekingben. Kína mára gazdasági, technológiai és ideológiai kihívássá vált, ami magával hozta a nagyhatalmi vetélkedés egyre bővülő eszköztárának bevetését, sokakat emlékeztetve a hidegháború korszakára. A politikai versengés aktuális fegyvere, hogy egyes államok diplomáciai bojkottot hirdettek, azzal vádolva Pekinget, hogy Hszincsiang tartományban súlyos emberi jogi visszaéléseket követ el az ujjur népességgel szemben. A bojkott – bár a fejlődő országok nem csatlakoztak hozzá – mégis fájó túske Peking szemében, mert épp azzal az üzenettel megy szembe, hogy a világ egyöntetűen támogatja Kína új útját. Peking pedig – ahogy azt egy nagyhatalomtól várni lehetett – az erő és fenyegetések nyelvét használva válaszolt, ami tovább mélyítette a konfliktusokat.

A téli olimpia politikai üzenete tehát Peking számára, hogy a világ végérvényesen megváltozott, a vezetés a céljait nemzetközi konfliktusok nélkül a továbbiakban már nem érheti el. Mindez befelé forduló világokat, versengő narratívákat, egyre élesebb és durvább nagyhatalmi küzdelmet vetít előre.

SALÁT GERGELY

EGYESÜLT ÁLLAMOK – A BOJKOTTÁLÓ

Az Egyesült Államoknak a 2022-es pekingi téli olimpiához és paralimpiához való hozzáállása elsősorban az elmúlt években kiélesedett amerikai–kínai [szembenállás](#) keretében értelmezhető. Washington a 2010-es években ébredt rá, hogy Kína stratégiai riválisává vált, s azóta az egyes adminisztrációk egyre keményebb Kína-ellenes lépéseket tesznek. Ennek megfelelően az olimpiával kapcsolatban is az az USA célja, hogy Kína számára az esemény a lehető legkevesebb haszonnal járjon az ország presztízsét vagy a rendszer legitimációját illetően.

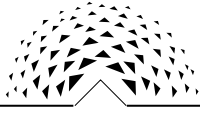
Az amerikai politikában először 2018-ban vált témává a pekingi téli olimpia, amikor Marco Rubio szenátor a játékok [elvételeit sürgette](#) Kínától. Később az olimpia bojkottja került napirendre. Egyes politikusok és emberjogi szervezetek [teljes bojkottra](#) szólították fel az amerikai kormányt, ezek a kezdeményezések azonban nem váltak népszerűvé. Az 1980-as moszkvai nyári olimpiától való távolmaradás-sal kapcsolatban ugyanis az a [konszenzus](#) alakult ki, hogy az annak idején

semmiféle hatással nem volt a Szovjetunió afganisztáni jelenlétére, de számos amerikai sportolótól élete lehetőségét vette el, tehát a bojkottnak nincs értelme. Ráadásul időközben az olimpia sokmilliárdos üzletté vált, amelyből az [amerikai cégek](#) – például a NOB hivatalos partnerei, az Airbnb, Coca-Cola, Intel, Visa, Procter & Gamble – nem kívánnak kimaradni, vagy kínai piacukat veszélyeztetni. Az amerikai kormányzat ezért végül a teljes távolmaradást elvetette, s csak [diplomáciai bojkottot](#) hirdetett a „Kínai Népköztársaság által Hszincsiangban jelenleg is folytatott népirtásra és emberiség elleni bűntettek, továbbá egyéb emberijog-sértésekre” hivatkozva.

A lépés [szimbolikus](#) jellegű, a gyakorlatban az, hogy amerikai kormánytisztviselő nem vesz részt a megnyitó- és záróünnepségen, az amerikai sportolók versenyzési lehetőségeit nem befolyásolja. Ez a politikai gesztus nem teljesen új, a 2014-es szocsi téli olimpián sem vett részt magas rangú amerikai tisztviselő. Ugyanakkor Tokióban a *first lady*, Pjongcsangban az alelnök, Londonban a *first lady* jelen volt. Az idén indokként felhozott emberi jogok másodlagosságára utal, hogy 2008-ban a pekingi nyári olimpiára George W. Bush akkori elnök annak ellenére [ellátogatott](#), hogy emberi jogi problémák akkor is bőven akadtak Kínában, azzal a különbséggel, hogy akkor a tibetiek, és nem az ujugurok álltak a figyelem középpontjában. (Az ujugurok – a kínaiak által szeparatistának tartott – szervezetét az USA [felvette](#) a [terrorista szerveződések](#) listájára, azért cserébe, hogy 2001. szeptember 11. után Kínától szabad kezet kapott Közép-Ázsiában – ez a magyarázata annak, hogy az eddig is létező ujugur-kérdés a „terror elleni háború” végéig nem foglalkoztatta az amerikaiakat.)

Az amerikai szövetségi rendszerben a Kína-kérdés miatt kialakult törésvonalakat jól demonstrálja, hogy [mely országok csatlakoztak](#) a bojkotthoz. A szövetségi „belső körhöz” tartozó angolszász országok (Kanada, Egyesült Királyság, Ausztrália) szinte azonnal jelezték, hogy nem küldenek tisztviselőket Pekingbe, s Új-Zéland is így tett, bár ez utóbbi járványügyi megfontolásokra is hivatkozott. Washington követőinek másik csoportjába azok az államok tartoznak, amelyeknek stratégiai-biztonsági okokból az USA-val való jó kapcsolat sokkal fontosabb, mint Kína (Litvánia, Észtország, Koszovó), illetve néhány nyugat-európai demokrácia (Belgium, Dánia) is csatlakozott. Sok jelentős szövetséges azonban nyíltan nemet mondott a bojkottra (pl. Franciaország, Dél-Korea), nem foglalt egyértelműen állást (pl. Németország) vagy köztes megoldást választott (pl. Japán, amely kormánytisztviselőt nem küld, de a tokiói olimpia szervezői, köztük politikusok is, ott lesznek Pekingben). A bojkottal kapcsolatos hozzáállás által kirajzolódik, hogy mely országokra számíthat az USA Kína-ellenes akciói során, s melyek kívánnak lehetőség szerint kimaradni az amerikai–kínai konfliktusokból.

Az amerikai bojkott arcvesztést okoz Pekingnek, amely [harciasan reagált](#) a bejelentésre, ellenintézkedésekkel fenyegetve. A Biden-kormányzat döntése és az erre adott kínai válaszok megfelelnek az elmúlt évek gyakorlatának, amelynek során a felek úgy igyekeznek a lehető legtöbbször odaszúnni a másiknak, hogy közben saját gazdasági érdekeiket ne veszélyeztessék. Az amerikai–kínai kapcsolatok lefele tartó spirálja komoly problémákat okozhat: ellehetlenítheti az

együttműködést olyan területeken, ahol minden nagyhatalomra szükség van (pl. klímaváltozás), kényszerpályára terelheti a többi országot, és még inkább együttműködésre ösztönözheti Kínát és Oroszországot, ami az amerikai stratégiai érdekekre nézve is káros.

MOLNÁR TAMÁS LEVENTE

EURÓPA – A MEGOSZTOTT

Az elmúlt években számos példáját láthattuk annak, hogy az EU27-ek rendkívül eltérő módon állnak Kínához. A Pekinggel szembeni európai dichotómia tökéletes megtestesülése az Európai Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének 2019. márciusi közös közleménye ([EU-China – A strategic outlook](#)), amely egyszerre nevezi Kínát „együttműködési partnernek” és „rendszer szintű riválisnak”. A 2022-es pekingi téli olimpiát, illetve annak diplomáciai bojkottját illető hozzáállásban egy dolgot biztosan ki lehet jelteni az EU27-ek részéről: nincs közös álláspont. Az eddigi különböző nemzeti válaszreakciókat négy kategóriába lehet csoportosítani. Az első a „politikai okok miatti bojkott”, a második a „járványhelyzet miatti távolmaradás”, a harmadik a „biztos résztvevő”, a negyedik pedig a „kivár/európai közös álláspontot sürget/képtelen egyértelmű döntést hozni” kategória.

Nem meglepő módon, a rendkívül fagyos kínai–litván kapcsolatok okán, amelyet Tajvan vilniusi képviseleti irodájának megnyitása váltott ki, Litvánia volt az első EU-tagállam, amely már 2021. december elején [diplomáciai bojkottot hirdetett](#). Az olimpiai játékokon így sem Nausėda államfő, sem Landsbergis külügyminiszter nem fog részt venni. Utóbbi ugyanakkor később pontosított, és [visszautasította](#), hogy távolmaradásukat bojkottnak nevezzék. Bár már nem EU-tag, az Egyesült Királyság szintén csatlakozik az olimpiai bojkotthoz, amelyet maga Boris Johnson miniszterelnök [jelentett be](#) még tavaly decemberben. Csatlakozva a nyugati politikai és diplomáciai bojkotthoz, Belgium, Dánia és Észtország tisztviselői [sem fognak részt venni](#) az olimpiai játékokon. Visszatérő érvelés a politikai okok miatt bojkottot hirdető országok közleményeiben az emberi jogi, azon belül is a Hszincsiang tartományi emberi jogi helyzetre való hivatkozás.

Európai országok egy csoportja a járványhelyzetre való hivatkozással könnyebb útját választja a távolmaradásnak. Ide tartozik Nehammer osztrák kancellár, aki a „[játékok átpolitizálása](#)” ellen emelt szót, ugyanakkor az osztrák olimpiai csapatot inkább Bécsben, és nem Pekingben fogja üdvözölni a járványhelyzet miatt. Kogler alkancellár ugyanakkor vállalta a politikai okból való bojkottot, bár pártja (Zöldek) alapvetően máshogy áll Kínához, mint a konzervatív kancellárt adó ÖVP. Pahor szlovén elnök szintén a Covid-19-járvány miatt nem fog Pekingbe utazni, hasonló hivatkozással maradnak távol a [lett](#), a [holland](#) és a [svéd](#) tisztségviselők.

A legnagyobb kategóriát a biztos résztvevő EU-tagországok alkotják. Az EU elnökségét jelenleg betöltő Franciaország is biztosan képviseltetni fogja magát, Macron elnök még tavaly decemberben „[jelentéktelennek](#)” nevezte a diplomáciai bojkottot: „vagy teljes bojkott van, és akkor nem vesznek részt a sportolók, vagy megpróbálunk változtatni a dolgokon hasznos cselekvésekkel”. Szintén nem terveznek bojkottot az olaszok, a görögök, a máltaiak, a csehek, a románok, és – jelenleg a legmagasabb rangú képviselőként – Duda lengyel elnök is részt kíván venni a játékokon. Az elnök döntése némiképp furcsának hathat, figyelembe véve az országa és az Egyesült Államok között fennálló rendkívül szoros viszonyt (az USA teljes diplomáciai bojkottot hirdetett), az elnök külpolitikai tanácsadója szerint ugyanakkor Lengyelországnak „[nagyon baráti a kapcsolata Kínával](#)” – ezért egy egyensúlyozó lépést láthatunk lengyel részről. Magyar részről szintén nem ismert semmilyen politikai vagy diplomáciai bojkottnak a terve.

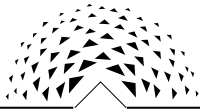
Végezetül a negyedik kategóriában a döntésre képtelen országok találhatók, akik másfél héttel az olimpia kezdete előtt még mindig nem jutottak egyértelmű álláspontra. A nagyobb EU-tagállamok közül ebbe a kategóriába tartozik Spanyolország és Németország. Utóbbi részéről Olaf Scholz kancellár elmondása szerint „egyeztetés zajlik az európai partnerekkel” a közös fellépést illetően. A fenti kategóriák alapján érzékelhető, hogy a közös fellépésnek semmilyen reális alapja nincsen, ezért német részről maradnak egyes miniszterek magánakciói: így Baerbock (Zöldek) külügyminiszter és Faeser (SPD) belügyminiszter (aki a sportért is felel) jelezte távolmaradását. A Kínával szembeni erőteljesebb fellépést rendszeresen ellenző Németország tehát egy olyan szimbolikus jelentőségű dologban, mint a diplomáciai bojkott kérdése, nem tudott még egyértelműen állást foglalni.

Az EU-nak se sportolója, se hatásköre nincs a sportban az uniós jog alapján. Tekintettel a számos egyéb, az EU számára jóval relevánsabb vitás politikai területre, nem a pekingi téli olimpia diplomáciai bojkottjának kérdése lesz az az ügy, ahol a 27 tagállam megpróbál majd együtt mozdulni a közös irányba.

ILYASH GYÖRGY

OROSZORSZÁG – A TÁMOGATÓ

Orosz értelmezésben a pingpongdiplomácia ideje elmúlt, a sportdiplomáciai inga elmozdult a másik irányba; a mostani tendencia arra utal, hogy a nemzetközi sportversenyek jelenleg nem építik a nemzetek közötti kapcsolatokat, hanem erősítik a köztük meglévő feszültségeket. A szóban forgó [folyamat](#) egyik elfogadhatóbb velejárója, hogy háttérbe került a sportolók versengése, és előtérbe került a nemzeti válogatottak versenye, s a politika döntően ez utóbbit tudja hasznosítani. A folyamat másik, problematikusabb hozadéka pedig az, hogy a nemzetközi sport a nyomásgyakorlás és a szimbolikus diplomáciai gesztusok színterévé vált. A [sportdiplomácia](#) a kulturális és nyilvános diplomácia szerves része, amely ennek fényében a soft

power és smart power területéhez tartozik, mégis – a kirajzolódó trendek szerint – inkább a nagyhatalmi vetélkedés egyik [színterévé](#) változott újra, ahogy korábban is számos alkalommal. Oroszország többször is közvetlenül megtapasztalhatta ezt. A legismertebb eset az 1980-as moszkvai olimpia bojkottja volt, amelyet 65 ország vállalt fel, mégis történelmi távlatból kudarcként [értelmezik](#) azt. (Fontos eltérés azonban, hogy akkor a sportolók nem vehettek részt a versenyen, 2022-ben csak a politikai-diplomáciai jelenlétre vonatkozik a bojkott.) Azonban a politikai nyomásgyakorlást, a bojkottfelhívásokat megtapasztalhatták a 2014. évi téli olimpiai játékok esetén Szocsiban (ekkor a nyugati vezetők nagy része lemondta a részvételét különböző okokra hivatkozva) vagy éppen a 2018-as labdarúgó világbajnokság esetén (ekkor az ukrán diplomácia követelte a rendezvény bojkottálását). Az orosz sportolókkal kapcsolatos doppingügyeket is említeni kell (például a szocsi játékok után [eltiltott](#) 43 orosz sportoló esetén a bíróság 28 főnél teljes egészében elfogadta a fellebbezést, 11 főnél pedig részben fogadta el, s ezzel összhangban 9 érmet visszaadott az orosz nemzeti válogatottnak). Az oroszok szemében a fenti folyamat megítélése igencsak negatív, tekintettel arra, hogy a jövőben is több nemzetközi rendezvénynek akarnak otthont adni, például pályáznának a 2036-os nyári olimpia rendezésére is.

A Kreml ennek a negatív tendenciának a folytatását látja a pekingi téli olimpia elleni fellépésben is. A legutóbbi orosz–kínai-csúcson az orosz vezető méltatta az olimpiai előkészületeket, és jelezte, hogy Pekingbe utazik a megnyitóra (ez a harmadik útja lesz a pandémia idején, korábban csupán az USA és India vezetőivel tárgyalt külföldön). Putyin elnök később az éves sajtótájékoztatón is [kitért](#) a kérdésre: „Ez a döntés elfogadhatatlan és téves. Nagyon régen beszéltem az egyik volt amerikai elnökkel – találjátok ki kivel –, és ő azt mondta: hiba volt a Los Angeles-i és moszkvai olimpia bojkottja. És most az Egyesült Államok újra ugyanarra a gereblyére lép? Vajon mihez kapcsolódik mindez? A Kína fejlődésének visszafogására tett kísérletekhez. Csak egy cél van: ne hagyjuk, hogy a versenytársak felemeljék a fejüket. [...] Ez egy újabb kísérlet a visszatartásra. Ugyanúgy, ahogy a sport politikai célú felhasználása is az. Nem tudják visszatartani Kínát, elkerülhetetlenül Kína lesz a világ első gazdasága.” A Kreml számos alkalommal [érvelt](#) a sport és a politika elválasztása mellett, és elítélte a pekingi olimpia elleni lépéseket. Az Orosz Olimpiai Bizottság is [elítélte](#) a pekingi olimpia elleni intézkedéseket, megítélésük szerint a sportot és a politikát el kell választani. Az orosz külügyi szóvivő [szerint](#) az olimpia bojkottja már nem is egyszerű átpolitizálása a sporteseménynek, hanem a nyugati nyomásgyakorlás egyik eleme, amely ráadásul a nemzetközi sportéletet is rombolja. A sort folytatta az orosz Külső Hírszerző Szolgálat (SzVR) vezetője, Szergej Nariskin, aki a ritka sajtónyilatkozatai egyikében arról [beszélt](#), hogy rendelkeznek arra vonatkozó információval, amely szerint az USA és szövetségesei nagyszabású kampányt indítottak a pekingi olimpia előkészületeibe való rosszindulatú beavatkozásra, és a vonatkozó Kína-ellenes kampány koordinációját az amerikai külügy látja el, bevetve az általuk befolyásolt NGO-kat és médiát. Orosz külpolitikai szakértői körökben a fent vázolt negatív folyamat leírásán túl

erőteljesen [hangsúlyozzák](#) a kínai partnerek számára nyújtott orosz támogatást, valamint a nyugati szereplők [rövidlátását](#), hiszen azok a nemzetközi krízisek közepette nem ragadták meg az alkalmat személyes párbeszéd kezdeményezésére és diplomáciai egyeztetések lebonyolítására, ezzel együtt pedig a feszültségek csökkentésére, hanem éppen ellenkezőleg, súlyosbítják a helyzetet. A kettős mérce azonban itt is megmutatkozik: a 2022-es katarai labdarúgó-világbajnokság ellen nem hirdettek bojkottot, pedig a dohai sportcsarnok-építkezéseken dolgozók helyzetéről a teljes nemzetközi közvélemény értesült.